

3. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посіб. / С.В. Івахненко – 3-тє вид., випр. і доп. – К: Знання, 2006. – 350 с.
4. Каменева Н. Информационные ресурсы инновационной деятельности / Н. Каменева // РИСК: Ресурс, Информация, Снабжение, конкуренция. – М. : – 2009. – С.24-28.
5. Лень В.С. Управлінський облік: навч. посіб. / В.С. Лень. – 2-ге вид., виправл. – К. : Знання – Прес, 2006. – 317 с.
6. Писаревська Т. А. Інформаційні системи обліку та аудиту : навч. посіб. / Т. А. Писаревська. – К. : КНЕУ, 2004. – 369 с.
7. Пушкар М. С. Контролінг – інформаційна підсистема стратегічного менеджменту : моногр. / М. С. Пушкар, Р. М. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 370 с.
8. Садовська І. Б. Обліково-інформаційне забезпечення управлінського аналізу / І. Б. Садовська // Вісник Національного університету „Львівська політехніка”: зб. наук. – прикл. пр. „Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку”. – № 647. – Львів: Видавництво Національного університету „Львівська політехніка”, 2009. – С. 498-503.

Анотація

У статті сформовано концептуальні підходи з побудови обліково-аналітичного забезпечення системи управління суб'єктами господарювання в умовах ринкової економіки, визначено його основні складові та сутність обліково-аналітичної інформації з урахуванням потреб сучасного менеджменту. Розкрито структурні елементи обліково-аналітичного забезпечення в умовах ринку.

Ключові слова: концепція, система менеджменту, обліково-аналітичне забезпечення, функції управління, облік, контроль.

Аннотация

В статье сформирована концептуальные подходы по построению учетно-аналитического обеспечения системы управления субъектами хозяйствования в условиях рыночной экономики, определены основные составляющие и сущность учетно-аналитической информации с учетом потребностей современного менеджмента. Раскрыты структурные элементы учетно-аналитического обеспечения в условиях рынка.

Ключевые слова: концепция, система менеджмента, учетно-аналитическое обеспечение, функции управления, учет, контроль.

Annotation

The author in the article formed the conceptual approaches to build an analytical system software management entities in a market economy, the basic components and nature of accounting and analytical information to meet the needs of modern management. Revealed structural elements of accounting and analytical support in the market.

Key words: conception, management system, accounting and analytical support, management functions, accounting and control.

УДК 336.02:669.013

Зоря О.П.,
к.соц.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Запорізький національний технічний університет

ОБЛІК КОШТІВ КЛІЄНТІВ ЯК ПІДГРУНТТЯ ОЦІНКИ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ

Постановка проблеми. Однією з основних функцій банківської системи є раціональний розподіл фінансових ресурсів шляхом акумулювання тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання і населення. Без достатньої ресурсної бази банки не можуть у належних обсягах здійснювати кредитування поточних потреб юридичних та фізичних осіб. Необхідною умовою досягнення зазначених цілей є залучення значних ресурсів, зокрема депозитних. Дані питання потребують подальших досліджень, як напрямок удосконалення облікових процедур створення депозитів та формування банківських резервів.

Банк має відображати в бухгалтерському обліку кошти клієнтів згідно загальних принципів їх класифікації. Кошти клієнтів традиційно постають основним джерелом формування ресурсної бази будь-якого банку. Вони – підґрунтя, завдяки якому, власне, і відбувається розвиток банківського бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем обліку в банківських установах присвячені праці вчених та фахівців: вітчизняних – Ф. Ф. Бутинця, Л. М. Кіндрацької, М. В. Кужельного, В. Г. Лінника, А. М. Мороза, М. С. Пушкаря, В. І. Ричаківської, М. І. Савлука, В. В. Сопка, М. Г. Чумаченка, а також зарубіжних – В. Ю. Баликова, М. Вебера, К. Друрі, Т. П. Карпової, Б. Нідлза, Т. Скоуна, Д. Хана, А. Д. Шеремета, У. Шеффера. Проте питання обліку коштів клієнтів в банківських установах залишаються актуальними та потребують нагального вирішення, оскільки інформація по обліку коштів клієнтів є підґрунтям оцінки банківського бізнесу та прийняття управлінських рішень щодо політики банківської установи на перспективу.

Постановка завдання. Метою статті є визначення значимості обліку коштів клієнтів в оцінці банківського бізнесу на прикладі АТ «Райффайзен Банк Аваль».

Виклад основного матеріалу дослідження. Облік коштів клієнтів ведеться у банку відповідно інструкції з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України, яка затверджена Постановою Правління НБУ 27.12.2007 №481.

Кошти клієнтів – кошти у національній валюті України, іноземній валюті або банківських металах, що обліковуються на депозитних та поточних рахунках юридичних та фізичних осіб [3].

Суми (у національній валюті та за кодами валют у гривневому еквіваленті) небанківських фінансових установ, суб'єктів господарювання та фізичних осіб, а також коштами до запитання (вкладами) фізичних осіб, що фактично залучені та пролонговані за день банками і обліковуються на рахунках класу 2 (розділи 26 «Кошти клієнтів банку») Плану рахунків.

Вкладний (депозитний) рахунок – рахунок, який відкривається Банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей, що передаються клієнтом в управління на встановлений строк або без зазначення такого строку під визначений процент і підлягають поверненню клієнту відповідно до законодавства України та умов договору, у тому числі:

а) депозити суб'єктів господарювання – зазначаються суми депозитів (вкладів), що залучені та пролонговані банком за день і обліковуються на рахунках 2610, 2611, 2615;

б) депозити небанківських фінансових установ – зазначаються суми депозитів (вкладів), що залучені та пролонговані банком за день і обліковуються на рахунках 2651, 2652;

в) депозити фізичних осіб – зазначаються суми депозитів (вкладів), що залучені та пролонговані банком за день і обліковуються на рахунках 2630, 2635;

г) кошти на вимогу (вклади) фізичних осіб – зазначаються суми депозитів (вкладів), що залучені банком за день і обліковуються на рахунках 2620П, 2625П.

Поточний рахунок – рахунок, що відкривається Банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей і здійснення розрахунково-касових операцій за допомогою платіжних інструментів відповідно до умов договору та вимог законодавства України [4].

Для досягнення достовірного та коректного відображення коштів у фінансовому, управлінському та податковому обліку в Банку застосовуються наступні загальні принципи їх класифікації [2]:

1. за терміном надання/отримання коштів:

– поточні – термін надання/отримання коштів вимірюється днями або взагалі не встановлений (кошти до запитання); в т.ч. депозити типу овернайт, надані на один операційний день без урахування неробочих днів Банку;

– короткострокові;

– довгострокові;

2. за методом нарахування процентів:

– з простими процентами;

– зі складними процентами;

3. за способом сплати процентів:

– авансом;

– періодично;

– після закінчення строку дії договору;

4. за типом контрагента:

– кошти банківських установ – резидентів України;

– кошти банківських установ – нерезидентів України;

– кошти юридичних осіб, що не є фінансовими посередниками;

– кошти юридичних осіб, що є фінансовими посередниками;

– кошти фізичних осіб.

Облік коштів юридичних осіб (у тому числі фізичних осіб-підприємців) здійснюється за кожним контрагентом окремо [6].

За окремими аналітичними рахунками (субрахунками за наявності технічної можливості) відображаються:

- сума депозиту або сума, внесена на поточний рахунок;
- нараховані проценти по депозитах;
- проценти, сплачені авансом.

Строкові депозити, які не були витребувані в день закінчення дії договору, вважаються продовженими на умовах депозитів (вкладів) на вимогу з перенесенням коштів з рахунків для обліку строкових депозитів (рахунки групи 263 «Строкові кошти фізичних осіб») та нарахованих процентів (рахунки 2638) на рахунки групи 262 «Кошти на вимогу фізичних осіб» Плану рахунків.

Якщо термін дії договору строкового депозиту припадає на неробочий день, то перенесення сум вкладу та процентів, які не були витребувані, на рахунки 262 групи здійснюється відповідно до умов укладених договорів на наступний за ним другий робочий день.

Нарахування процентів на короткострокові та довгострокові депозити, які не були витребувані в день закінчення дії депозитної угоди, здійснюється за ставкою, що встановлена Банком для депозитів на вимогу, починаючи з наступного дня після закінчення дії строкової депозитної угоди (якщо інше не передбачено умовами депозитної угоди). Проценти на вклад на вимогу нараховуються лише на суму вкладу [5].

Нараховані Банком проценти на вклад на вимогу не збільшують суму вкладу на вимогу.

Кошти клієнтів АТ «Райфайзен Банк Аваль» узагальнено за даними статистичної звітності у таблиці 1 [7; 8].

Таблиця 1

Кошти клієнтів АТ «Райфайзен Банк Аваль» за 2010-2011 р.

№п/п	Найменування статті	2010	2011	Відхилення 2011 р. до 2010 р. (+;-)
1	Державні та громадські організації:	16439	9125	-7314
1.1	Поточні рахунки	16439	9125	-7314
1.2	Строкові кошти	-	-	
2	Інші юридичні особи:	11180821	1260010	1419189
2.1	Поточні рахунки	8805627	8521669	-283958
2.2	Строкові кошти	2375194	4078341	1703147
3	Фізичні особи:	17144465	15026179	-2118286
3.1	Поточні рахунки	5888008	6098449	210441
3.2	Строкові кошти	11256457	8927730	-2328727
4	Усього коштів клієнтів	28341725	27635314	-706411

Загальний обсяг коштів клієнтів банку зменшився у 2011р. на 706411 тис. грн. [8] за рахунок поточних рахунків державних та громадських організацій та поточних рахунків строкових коштів юридичних осіб, а також строкових коштів фізичних осіб. Натомість залишки коштів на строкових депозитних рахунках юридичних осіб та поточних рахунках фізичних осіб зросли до 1912588 тис. грн.

Кошти клієнтів є індикатором рівня довіри населення до банків, виявляє рівень доходу громадян, адже його зростання забезпечує збільшення коштів на заощадження. У сучасних умовах існує ряд причин, що зменшують бажання та можливість людей надати свої кошти на певний період для примноження ресурсів банку, серед них можна виділити: низький рівень довіри населення до банківських установ, через нестабільність банківської системи; необізнаність у депозитному механізмі серед пересічних громадян і як наслідок страх стати жертвою певних махінацій з боку банків; коливання валют, що збільшує ризик втрат при депозитах з іноземною валютою; недостатній рівень доходів населення, через низькі заробітні плати, пенсії та стипендії.

Виходячи наведених вище причин можна стверджувати, що комерційним банкам важко залучати ресурси у вигляді депозитів, щоб потім використовувати їх для нарощування обсягів споживчого кредитування. Тому банкам потрібно розуміти, що довіру громадян важко купити, вона приходить із роками стабільності.

Висновки з проведеного дослідження. Проведене дослідження дає змогу зробити низку висновків.

Облік коштів клієнтів банку є важливою складовою у діяльності банку. Депозитну політику слід розглядати як стратегію і тактику щодо залучення коштів вкладників та інших кредиторів і визначення їх найефективніших комбінацій. Облік депозитних операцій становить значну частку у загальній сукупності

господарських операцій банку. У частині синтетичного обліку він не потребує удосконалення, проте у розрізі аналітичного обліку, необхідно здійснити ряд змін, що виведуть його на якісно новий рівень. Зокрема, здійснити політику управління активами та пасивами банку, що полягає в узгодженні проведення активних та пасивних операцій, а також у погодженні депозитної, кредитної та інших політик банку між собою для підтримки ліквідності, стабільності, надійності та фінансової стійкості банку.

На виконання вимог постанов Правління Національного банку України №481 від 27 грудня 2007 року «Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України» [1]. Банк здійснює роботу із застосування ефективної ставки відсотку для визначення амортизованої собівартості фінансових інструментів, яка разом із заходами щодо вдосконалення інформаційних технологій потребує подальшого розвитку.

Бібліографічний список

1. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України від 27.12.2007 р. № 481 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Кіндрацька Л. М. Бухгалтерський облік у банках України / Л. М. Кіндрацька. – К. : КНЕУ, 2004. – 636 с.
3. Глебова Н. В. Облік у банках : навч. посібник / Н. В. Глебова, Л. М. Стиренко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 308 с.
4. Литвин Н. Б. Фінансовий облік у банках : підручник / Н. Б. Литвин. – К. : Хай-Тек Прес, 2010. – 608 с.
5. Облік і аудит у банках: навч. пос. для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О. Г. Коренєва, Н. Г. Слав'янської. – Суми: Університетська книга, 2007. – 493 с.
6. Онисько С. Депозит як міра довіри до банківської системи / С. Онисько, В. Ковалів // Аграрна економіка. – 2011. – № 1-4. – С. 32-37.
7. Офіційний сайт Асоціації українських банків // [Електронний ресурс] / – <http://aub.org.ua/>. – 2012.
8. Офіційний сайт Національного банку України // [Електронний ресурс] / – <http://www.bank.gov.ua/>. – 2012.

Анотація

В статті проведена класифікація обліку коштів клієнтів за 2011 рік АТ «Райффайзен Банк Аваль». Розглянуто шляхи формування ресурсної бази банків за рахунок вкладних операцій.

Ключові слова: банки, бухгалтерський облік, кошти клієнтів, депозитні рахунки, поточні рахунки.

Аннотация

В статье проведена классификация учета средств клиентов в 2011 году АО «Райффайзен Банк Аваль». Рассмотрены пути формирования ресурсной базы банков за счет вкладных операций.

Ключевые слова: банки, бухгалтерский учет, средства клиентов, депозитные счета, текущие счета.

Annotation

The classification of clients' funds accounting of joint-stock company «Raiffaisen Bank Aval» in 2011 is carried out in the paper. The article deals with the ways of formation of the resource base of banks through deposit operations.

Key words: bank, accounting, clients' funds, deposit accounts, current accounts.